

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

У статті систематизовано основні ідеї науковців щодо професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Визначено поняття "модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання".

Ключові слова: *учитель фізичного виховання, модернізація, професійно-педагогічна підготовка, терміни, визначення.*

Система вищої професійної освіти майбутніх учителів фізичного виховання, яка поступово склалася за роки державотворення, цілком об'єктивно опинилась у складній ситуації необхідності пошуку нових шляхів удосконалення професійної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання [1]. Адже вона вже не відповідає світовим стандартам якості освіти, суспільним потребам у нашій державі, і перш за все, у сфері гуманітарної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури [3; 5].

Вищі навчальні заклади фізичної культури не встигають працювати у випереджальному режимі, реагувати на нові економічні й соціальні потреби, як це відбувається в розвинених країнах. Вища професійна освіта в галузі фізичного виховання відстає від світових тенденцій суспільного розвитку і не готує майбутніх випускників – вчителів фізичного виховання до майбутньої успішної професійно-педагогічної діяльності відповідно до вимог суспільства.

Враховуючи відсутність єдиного підходу, складність та недостатню розробленість термінологічного апарату з проблеми модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутнього вчителя фізичного виховання в сучасній педагогічній теорії, ми намагалися систематизувати основні ідеї науковців щодо цього актуального питання.

Мета статті полягає у визначенні термінологічних основ модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання.

Термін "модернізація" у перекладі з англійської мови означає "осучаснення", з франц. та грец. – "новітній, сучасний". У російському та великому енциклопедичному словниках модернізація визначається як зміна, вдосконалення, що відповідають сучасним вимогам. У словнику російських синонімів модернізація розуміється як удосконалення, оновлення, перетворення, модифікація, реконструкція, осучаснення, модернізування, апгрейд.

С. Кузнецов у великому тлумачному словнику російської мови розкриває поняття модернізації як зміни чого-небудь відповідно до сучасних вимог.

А. Воронін у словнику термінів із загальної і соціальної педагогіки модернізацію розуміє як зміну, удосконалення, що відповідають сучасним вимогам, зокрема модернізацію освіти, яка задає стратегію розвитку освітньої галузі, як з позиції якості освіти, так і умов її здобуття.

Важливо, що вперше поняття "модернізація" в значенні об'єктивного явища й особливого соціального процесу з'являється в науково-педагогічному

обігу тільки в середині ХХ ст. У контексті сучасних досліджень модернізацію в освітній сфері суспільства визначають:

– В. Отрут – як підвищення складності педагогічної системи в результаті зростання її структурної й функціональної диференціації, інтеграції її нових елементів, збільшення адаптивних спроможностей до зовнішніх викликів;

– Ю. Бабанський, М. Поташник – як оновлення змісту форм і методів, засобів навчання відповідно до сучасних вимог;

– І. Бестужев-Лада, М. Можейко – як перетворення нормативних і ціннісних систем;

– В. Андрущенко, В. Байденко, В. Бакіров, Л. Герасіна, М. Згуровський, В. Кремень, О. Навроцький, В. Хорос – процес створення механізму стійкого розвитку системи освіти, забезпечення її відповідності викликам ХХІ ст., соціальним і економічним потребам країни, запитам особистості, суспільства, держави;

– В. Ковальчук – як частину трансформації, удосконалення, просування вперед, як розробку й реалізацію нових цілей, завдань, пріоритетів, стратегій розвитку освіти;

– О. Глузман, І. Зязюн, Л. Кондрашова, О. Мещанінов, Н. Ничкало як приведення змісту й методів, форм і технологій підготовки майбутніх фахівців у відповідність із сучасними суспільними й науковими вимогами.

Проблемою модернізації професійно-технічної освіти в Україні в умовах децентралізації займалися Н. Величко, О. Щербак, В. Ягупов.

П. Штомпка виділяє три значення поняття модернізації:

– синонім усіх прогресивних змін, коли суспільство рухається уперед згідно прийнятої шкали змін;

– синонім сучасності, коли йдеться про комплекс соціальних, політичних, економічних, культурних й інтелектуальних трансформацій;

– зусилля слаборозвинених або відсталих суспільств, спрямовані на те, щоб наздогнати провідні, найрозвиненіші країни.

М. Михальченко тлумачить модернізацію як синонім усіх процесів удосконалення суспільств. Вона розглядається ним як творчо-перетворювальна функція розвитку, що є необхідною умовою соціального існування. На його думку, якщо припиняється модернізація – суспільство занепадає і зникає.

Крім того, важливо бачити різницю між такими поняттями, як модернізація, раціоналізація, вдосконалення та оптимізація. Адже ці поняття є схожими. Так, Ю. Бабанський, М. Поташник пропонують під:

– раціоналізацією розуміти введення більш доцільної організації уроку, покращення його структури, прийомів, способів тощо, це дає змогу вчителю економити час на тому чи іншому уроці;

– вдосконаленням – раціоналізацію і модернізацію, що означає часткове (неповне) покращення навчально-виховного процесу і структури уроку, оволодіння новими формами, методами тощо; при цьому не існує намічених критеріїв;

– оптимізацією – більш узагальнену категорію, яка являє собою систему педагогічних заходів, що охоплює навчально-виховний процес у цілому, всі його елементи і передбачає обов'язкове оцінювання результатів за конкретними критеріями.

Продовжуючи дослідження цього питання, О.В. Тимошенко [10] під оптимізацією професійної підготовки почав розуміти цілеспрямований вибір педагогами найкращого варіанта побудови процесу, який забезпечує за певний час максимальний результат, що відповідає потребам суспільства стосовно підготовки фахівців.

В. Магін [7] пропонує розуміти під оптимізацією професійної підготовки студентів вибір і реалізацію таких методів, форм і засобів організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, які дають змогу отримати найкращі в конкретних зовнішніх і внутрішніх умовах результати при мінімальних витратах часу й зусиль з боку викладачів і студентів.

Переконливою з цього приводу є думка С. Гончаренко [2], що оптимізація процесу навчання – це вид управління навчальним процесом, що забезпечує оптимальне функціонування навчально-виховної системи; вибір оптимального варіанта процесу навчання в конкретній педагогічній ситуації.

Дослідженнями [7] було підтверджено, що модернізація, передусім, передбачає кардинальну зміну освітньої парадигми і, відповідно, перетворення всієї системи чи окремих її елементів та інститутів так, щоб своєчасно реагувати на нові тенденції в розвитку певної держави і цивілізації загалом.

У свою чергу, В. Ковальчук [6] наголошував на тому, що модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки вчителя детермінується процесами глобалізації та інформатизації суспільства, під впливом яких змінюються характер праці, міжособистісні стосунки, відбувається впровадження надбань сучасних педагогічних технологій.

Модернізація системи професійної підготовки вчителя має бути спрямована не тільки на озброєння майбутніх спеціалістів найновішими знаннями з психології, педагогіки, різних методик, а й на підготовку до їх поглиблення, розширення, комплексного використання на практиці та на формування вмінь і навичок самоосвіти, що має стати важливою рисою педагога.

В. Мудрян [8], вивчаючи стан проблеми професійної підготовки вчителів фізичної культури в теорії і практиці педагогічної освіти, виявив, що перехід до неперервної професійної фізкультурної освіти вимагає корінного перегляду всієї системи підготовки майбутніх фахівців від цілей до організаційних форм. Продуктом професійної підготовки, на його думку, є фахівець, який готовий до виконання конкретних видів професійної діяльності в галузі забезпечення фізичної культури людини в масовому масштабі.

П. Огієнко, Т. Огієнко [9] вважають, що ефективність професійної підготовки вчителя фізичної культури певним чином залежить від наукової організації праці у навчанні та фізичному вихованні.

Видається важливим більш детально зупинитися на праці В. Ковальчука [6], який рекомендує ряд заходів, спрямованих на модернізацію професійної підготовки вчителя, які включають переосмислення та уточнення базових функцій вчителя. До базових функцій вчителя він зараховує:

- навчальну, яка охоплює всі компоненти навчання: діяльність викладача, діяльність учня, засоби, за допомогою яких здійснюється цей процес, форми, у яких він реалізується;
- організаторську, яка покликана вміло здійснювати навчальний процес, починаючи з гармонійного поєднання предметної основи навчання, враховуючи інтеграцію і диференціацію знань;
- виховну, основний зміст якої досить визначений, враховуючи особливості сучасного інформаційного суспільства;
- світоглядну, яка здійснюється завдяки впливу вчителя на формування світогляду учня на базі кращих вітчизняних і світових традицій і цінностей, кристалізації життєствердних установок в учнів;

– інформаційну, що покликана поширити педагогічні знання серед батьків, працівників соціальної, а можливо, і виробничої сфер з метою залучення дорослих до глобальних питань виховання.

Різні аспекти професійно-педагогічної підготовки вчителів фізичної культури розкриті також у наукових дослідженнях С. Балбенка, В. Бартенської, В. Григоренка, О. Ємця, Т. Кравчук, Л. Пундик, Л. Сущенко, Б. Шияна та інших вчених.

У контексті нашого дослідження необхідно відзначити працю Л. Демінської [4], яка вважає, що ефективна професійно-педагогічна підготовка майбутніх вчителів фізичного виховання можлива за умови формування в майбутніх фахівців аксіологічної компетентності. До методичних підходів професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання Л.О. Демінська відносить: аксіологічний, особистісний, культурологічний та компетентнісний. Підкреслює, що ефективність професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології може визначатися сформованістю: ціннісних установок, мотиваційним, когнітивним та технологічно-діяльним критеріями.

Л. Демінська [4] визначає професійно-педагогічну підготовку майбутніх вчителів як процес формування педагогічного досвіду використання методів фізичного виховання в навчально-виховному процесу. На її думку, професійно-педагогічна підготовка повинна забезпечувати формування гуманістичного світогляду та ціннісних орієнтацій майбутніх вчителів фізичного виховання, професійна діяльність яких спрямована на гармонійний розвиток основних складових здоров'я учня.

Висновки. Таким чином, обґрунтовано необхідність активізації педагогічного потенціалу майбутнього бакалавра з фізичного виховання шляхом модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців, у тому числі розвитку в них педагогічних здібностей та суб'єктних властивостей майбутнього педагога.

Зроблений науковий аналіз з визначеної проблеми дав нам змогу усвідомити та визначити, що модернізація професійно-педагогічної підготовки майбутніх бакалаврів з фізичного виховання – це оновлення змісту форм і методів, засобів навчання майбутніх бакалаврів з фізичного виховання відповідно до сучасних вимог їхньої майбутньої професійно-педагогічної діяльності. Професійно-педагогічну підготовку майбутніх учителів фізичного виховання ми розуміємо як систему (мотивів, знань, умінь, навичок, особистісно-професійних, педагогічних якостей), функціонування якої забезпечує здібність до якісної педагогічної діяльності цілеспрямованої дії.

У наступних наукових публікаціях планується подальше вивчення проблеми та розробка концептуальних засад модернізації професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів фізичного виховання, побудованих з урахуванням підтверджених пролонгованих та масштабних експериментів вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Список використаної літератури

1. Войнар Ю. Розвиток та сучасні тенденції системи підготовки фахівців з фізичної культури в умовах євроінтеграції : [монографія] / Ю. Войнар, Д. Наварецький, І. Глазирін. – Черкаси : Відлуння-Плюс, 2005. – 184 с.
2. Гончаренко С.У. Український педагогічний енциклопедичний словник / С.У. Гончаренко. – 2-ге вид., допов. й виправ. – Рівне : Волинські обереги, 2011. – 552 с.

3. Данилевич М.В. Організація навчального процесу бакалаврів фізичного виховання в контексті євроінтеграції / М.В. Данилевич, М.Я. Ярошик // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту : у 4 т. – Львів : Українські технології, 2008. – Т. 4. – Вип. 12. – С. 65–70.
4. Демінська Л.О. Концепція професійно-педагогічної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання на засадах аксіології [Електронний ресурс] / Л.О. Демінська. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2012_98_2/Demin.pdf.
5. Зайцева В.М. Деякі підходи до структурної оптимізації процесу підготовки спеціалістів у галузі фізичної культури та спорту / В.М. Зайцева // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту : у 4 т. – Львів : Українські технології, 2002. – Т. 2. – Вип. 6. – С. 533–535.
6. Ковальчук В.Ю. Модернізація професійної та світоглядно-методологічної підготовки сучасного вчителя : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 / Володимир Юльянович Ковальчук. – К., 2005. – 402 с.
7. Магин В.А. Контекст модернизации высшего профессионального физкультурного образования / В.А. Магин // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 4. – С. 39–41.
8. Мудрян В.Л. Аналіз організаційно-педагогічних засад професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в Україні [Електронний ресурс] / В.Л. Мудрян. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Snsv/2009_1/09muvtao.pdf.
9. Огієнко П.М. Оптимізація вивчення фізіології фізичних вправ у професійній підготовці вчителя фізичної культури [Електронний ресурс] / П.М. Огієнко, Т.П. Огієнко. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/2009_64/2/Ogienko.pdf.
10. Тимошенко О.В. Теоретико-методичні засади оптимізації професійної підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах : дис. ... доктора пед. наук : спец. 13.00.04 / Олексій Валерійович Тимошенко. – К., 2009. – 600 с.

Стаття надійшла до редакції 23.08.2012.

Табинская С.А. Терминологические основы модернизации профессионально-педагогической подготовки будущих учителей физического воспитания

В статье систематизированы основные идеи учёных о профессионально-педагогической подготовке будущих учителей физического воспитания. Дано определение понятия "модернизация профессионально-педагогической подготовки будущих бакалавров по физическому воспитанию".

Ключевые слова: *учитель физического воспитания, модернизация, профессионально-педагогическая подготовка, термины, определения.*

Tabinskaya S. The terminological foundation modernization the professional and pedagogical training the future teacher physical education

The article fundamental concept scientist of the professional and pedagogical training the future teacher physical education systematize. The notion "modernization the professional and pedagogical training the future bachelor physical education" defined.

Key words: *teacher physical education, modernization, the professional and pedagogical training, terms, definition.*